

Fiktio talossa kuuluu ääniä

Mikko Keskinen: *Audio Book. Essays on Sound Technologies in Narrative Fiction*. Lexington Books 2008. 164 s.

Kirjallisuuden ja muiden ilmaisumuotojen suhteet ovat muutamassa vuodessa nousseet korkealle suomalaisen kirjallisuudentutkimuksen asialistalla. Aluksi ja enimmäkseen kyse on ollut kuva ja sana -tutkimusperinteeseen kiinnittyvästä tutkimuksesta. Myöhemmin esille ovat nousseet kirjoituksen ja äänen väliset kysymykset erityisesti Mikko Keskinen ja Laura Wahlforsin artikkeleissa, mutta myös musiikin sanoituksia koskevissa tutkimuksissa.

Mikko Keskinen kirja *Audio Book. Essays on Sound Technologies in Narrative Fiction* (2008) koostuu kuudesta pääluvusta, jotka ovat aiemmin ilmestyneet artikkeleina. Kukin niistä analysoi ääneen – tarkemmin sanoen äänen toistoon ja tallennukseen – liittyviä kimurantteja piirteitä yhden kaunokirjallisen teoksen kautta. Teokset ovat Heinrich Böllin kertomus ”Doktor Murkes gesammeltes Schweigen” (1955), Michel Tournierin kertomus ”Tristan Vox” (1978), Nicholson Bakerin *Vox* (1992), Nick Hornbyn *High Fidelity* (1995), Sylvia Brownriggin *The Metaphysical Touch* (1998) ja Don DeLillon *The Body Artist* (2001). Kohteiksi tekijä valitsi teoksia, joiden kerronnassa ”etualaistuu” jokin äänentoistoteknologia. Termi ”etualaistuminen” onkin tässä luonteva valinta, sillä äänentoistolla tosiaan on hyvin

keskeinen osa asema teosten fiktiivisessä maailmassa. Kaikissa niistä kuvataan äänen välittämisen ja toistamisen seurauksia esimerkiksi henkilöiden välisille suhteille – Brownriggin sähköpostitromaania lukuunottamatta; se kuitenkin kytkeytyy kirjan teemoihin vähintään yhtä suoraan kuin muutkin kohteet, ehkä suuremminkin.

Kirjassa on siis kyse ääniteknologioiden representaatioiden analyysistä, ja analyysin tarkempana kohteena ovat muiden muassa puhelimen tuottaman erillisyyden sivuefektit, tässä tapauksessa eroottisuus (Baker), radioääneen liittyvät odotukset (Tournier), nauhuri ja nauhoittaminen vieraannuttavine ja ideologiakriittisine vaikutuksineen (Böll) tai muistiin ja henki–ruumis-jakoon liittyvine (DeLillo) ulottuvuuksineen sekä vinyylilevyt ja c-kasetit ikkunana rakkaussuhteisiin ja niiden puuttumiseen (Hornby), sekä sähköpostiviestinnässä syntyvä äänen ja läsnä- ja poissaolon muodostama konstellaatio. Näiden ”tapausten” analyyseissa tuntuu painottuvan vahvasti kuvailu. Syynä on, että analysoitavat kohteet eli ääniteknologioiden representaatiot ovat kyseisissä teoksissa tosiaankin varsin mutkikkaita ja siksi tapauksina kiehtovia. Samasta syystä kuvailu ei ole ”pelkkää” kuvailua vaan väistämättä vahvasti tulkinnallista.

Kirjan johdannossa tekijä luonnostelee lähestymistapaansa analysoitaviin teoksiin sekä teoksensa yleistä viitekehystä. Hän määrittää teoksen analyysien noudattelevan metodisesti narratologian, stilistiikan, retoriikan teorian sekä me-

diatutkimuksen tarjoamia suuntaviittoja (s. 1). Tämä ei kuitenkaan tarkoita, kuten luonnehdinnasta voisi ajatella, että tekijä kävisi keskustelua mainittujen alojen kanssa tai varsinkaan että nämä toimisivat analyyseille vahvana viitekehyksenä. Pikemminkin Keskinen poimii eri suunnilta ja silloin tällöin, säästeliäästi, kunkin analyyysin kannalta hyödyllisiä oivalluksia – vaikkapa Lawrence Grossbergin määritelmän faniudesta (85) tai Friedrich Kittlerin ideat 1800- ja 1900-luvun taitteen teknologisen kehityksen vaikutuksista kirjallisuuteen (5).

Strategia johtunee pitkälti päälukujen artikkelimaisesta kirjoitustavasta, joka ei salli kirjallisuuskatsauksia tai teoriakehyksiä. Mutta kirjan johdannossakin Keskinen tyytyy lähinnä mainitsemaan pääsuunnat, joilta vaikutteita on saatu. Osin varmasti mainitusta syystä Keskinen ei keskustele lainkaan niiden tutkimusalueiden kanssa, joiden yhteiseksi nimittäjäksi sopii ”multimodaalisuus”. Alueen tutkimus kohdistuu eri ilmaisumuotoihin ja niiden pohjana oleviin materiaalsiin ja semioottisiin resursseihin, erityisesti ilmaisumuotojen suhteisiin konkreettisissa teksteissä. Saattaa olla oireellista, että kirjan takakannen lainauksessa Philipp Schweighauser kertoo Keskinen teoksen olevan merkittävä kontribuutio kirjallisuudentutkimuksessa ja kulttuurintutkimuksessa nousussa olevaan ”akustiseen käänteeseen”, vaikkei Keskinen itse ei moista kytkentää näyttäisi kirjassa tekevän. Eikä tuo kytkentä ja siihen liittyvä keskusteluyhteys ole

kirjan tarkoituksiperän kannalta välttämätönkään, koska Keskinen ei ole tekevässä tutkimusalueen yleisesitystä. Silti etenkin musiikin ja kirjoituksen suhdetta koskevaa kirjallisuutta (mieleen tulee esimerkiksi ”musiikkiromaanin” käsitteestä [*musical novel*] tunnettu William Freedman tai kirjallisuuden ja musiikin intermediaalisuutta tutkiva Werner Wolf) olisi voinut mainitakin teoksen oman lähestymistavan sijoittamiseksi suhteessa muihin mahdollisiin tutkimusotteisiin.

Toistuva teema teosanalyyseissä on, että teosten tapa representoida äänitekniologioita etualaistaa ja kyseenalaistaa ajatuksen, että ääni edustaisi subjektiivisuutta, läsnäoloa ja intentionaalisuutta ja toimisi näiden takeena (esim. 33, 99, 130). Näin kuvattuna teema saattaa tuoda mieleen sentyyppisen demanilaisen analyyysin, joka löytää lukemisen metaforia mistä tahansa tekstistä. Mutta tässä tapauksessa Keskinen tulkinta on uskottava, sillä jo teosten asetelmat ja niihin sisältyvä – vieraannuttava – etualaistaminen tosiaankin tukevat vahvasti tuota tulkintaa.

Edeltä käy jo ilmi, että teoksessa on valtaosin kyse representaatioiden analyyseistä. Mutta kirjan tehtävänasetteluun – kuten kirjallisuudentutkimukselle sopiinkin – kuuluu osoittaa, että analysoidut teokset paitsi representoivat äänentallennus- ja toistotekniologioita, myös käyttivät niitä hyväkseen semantiikan, kielikuvien ja kerronnan rakenteiden tasolla (5).

Miten sitten nämä kirjallisuudelliset kysymykset – ”fiktio talon” interioori – tulevat analyyseihin mukaan?

Keskinen erittelee esimerkiksi teosten kerronnan erityispiirteitä (esim. 27, 101–102), niiden kommunikatiivista rakennetta varsinkin (implisiittisen) lukijan kautta (esim. 26–27; 114), symboliikkaa (esim. 108–109), sähköpostiromaanin lajityyppisiä piirteitä (kuudes luku) ja intertekstuaalisuutta ja interfiguraalisuutta (varsinkin ”Tristan Voxin” analyysissä). Nämä kirjallisuuden keinojen analyysit ovat tarpeellinen elementti muuten representaatioita painottavassa tutkimuksessa. Sen sijaan muutamat sinänsä mainiot, oivaltavasti muotoillut fiktion luonnetta koskevat teesit vaikkapa kirjallisuuden kummitusmaisesta ominaislaadusta (93), ”fiktio talon” (Keskisen mielitermi) luonteesta tai sähköisesti välittyvästä kaunopuheisuudesta (”electronic eloquence”, 139) jäävät ehkä osin kaunopuheisuudeksi eli hiukan irralleen itse teosten analyyseista.

Tuttua Keskistä teoksessa ovat lukuisat sanaleikit ja sanaleikkimäiset oivallukset: ”male banding” (79), ”diery fiction” (luku kuusi) ja monet muut. Perinteinen tapa olisi suhtautua niihin kikkailuna tai neutraalimmin retoriikkana. Mutta voisi ajatella, että kyseessä on myös eräänlainen metodi – tarkemmin sanoen yhtäaikaa ”keksimismenetelmä” ja (oivaltava) kuvaustapa. Laajemminkin Keskisen otetta voi kuvata osuvasti puhumalla C. Wright Millsiä mukaillen ”kirjallisuustieteellisesti mielikuvituksesta”, joka koko ajan etsii kohteeseensa uusia, odottamattomia näkökulmia. A propos, sanaleikkeihin ei muuten vieraalla kielellä kirjoittaessaan

kannata tarttua ellei luota vahvasti kielitaitoonsa. Keskisen kirjassa englannin kieli on, niin sanaleikeissä kuin muutoinkin, kadehdittavan hallittua, oppinutta ja idiomaattista.

Ensimmäisen lukukerran perusteella sain vaikutelman, että Keskinen erittelee kirjassaan huolellisesti representaatioita valitsemastaan erityisnäkökulmasta, mutta ei juurikaan yhdistä havaintoja teosten kokonaistulkintaan. Tämä on sitten toki lukijan tehtävissä. Mutta tarkemmin katsoen teostulkintojakin alkoi nousta paremmin näkyviin. Jopa perinteisiä temaattisia tulkintoja kirjasta löytyy, esimerkiksi Böllin kertomuksen analyysin kohdalla (66). Luultavasti mainittuun yleisvaikutelmaan on synnä Keskisen yleinen tutkimusote, joka etsii paradokseja ja piilomerkityksiä ja väistää keskihakuisuutta. Dekonstruktion reper-tuaarista ei tällä kertaa ole mukana halkeamien etsiminen (julkilausuttuna kohteena on päinvastoin etualaistaminen) mutta sen sijaan kyllä kokonaistulkinnan ujustelu ja tietyt painotukset, erityisesti läsnäolon, intentionaalisuuden ja representaation epäily.

Keskisen kirja on selkeästi rajattuun aiheeseen keskitetty, huomattavan hallittu teos, jota on ilo lukea ja joka – ihan oikeasti – valaisee kohteena olevia teoksia uudesta näkökulmasta.

Kirjan hiukan erikoinen omistuskirjoitus kuuluu: ”Omistan tämän kirjan väliintulevan r:n idealle”. Tähän voisi huomauttaa, että ”väliintulevan r:n” toinen nimitys englannissa on ”sitova r”. Mutta

tämä huomautus ei ole kritiikkiä: kaksoiskuvaan kuuluu sekä naama että maljakko. Tutkijan oikeus on valita pääkohteekseen niistä toinen.

Urpo Kovala

Kirjoitetut identiteetit ja muita oman alan töitä kirjallisuudentutkijoille

Birgit Neumann, Ansgar Nünning & Bo Pettersson (toim.): *Narrative and Identity. Theoretical Approaches and Critical Analyses*. Trier: WVT, 2008. 232 s.

Oliver-niminen henkilöahmo toteaa Julian Barnesin romaanissa *Love, etc.* (2000) seuraavaa: ”Emmekö me jokainen, täällä kulkiessamme, kirjoita elämästämme romaania? Mutta ah, miten harvat näistä romaaneista ovatkaan julkaisukelpoisia. Katsokaa näitä korkeuksiin kohoavia pinoja täynnä lässytystä! Älkää te soittako meille, me kyllä soitamme teille – tai tarkemmin ajateltuna, emme mekään soita teille.”

Kun Barnesin henkilöahmo puhuu elämämme julkaisukelvottomista ”romaneista”, hän tulee paljastaneeksi kertomus/identiteetti-keskustelussa piilevän latteuspotentiaalın. Kuitenkin kokemuksemme ja itseymmärryksemme muodostuvat pitkälti kertomusten varaan. Myös kirjallinen fiktio tarjoaa kertomusmalleja tosielämään. Hyvä. Tähän asti vallitsee konsensus luonnontieteiden ja ihmistieteiden välillä (ellei satu edustamaan Galen Strawsonin tavoin täysin antinaratiivista näkemystä); neurologi Antonio Damasio, psykologi Jerome Bruner, filosofi Paul Ricœur – ja vaikkapa kirjailija Gustave Flaubert – lyövät kättä. Vasta kun tämän perusajatuksen ympärille kehitetään jotain uutta, siitä tulee julkaisu-

kelpoista. Mutta tästä lähtien kaikki onkin vaikeampaa. Tästä muistuttaa myös Bo Pettersson artikkelissaan ”I Narrate, Therefore I Am?”: aidosti tieteidenvälinen tutkimus kertomusmuodon ja inhimillisen toiminnan suhteista vaatisi ensiksikin yhteisten peruskäsitteiden – mikä on kertomus? – vertailua. Petterssonin artikkeli toimii teoreettis-kriittisenä johdatuksena suomalaisten ja saksalaisten tutkijakoululaisten papereista koostettuun kokoelmaan *Narrative and Identity*.

Oman, paljon vähemmän kriittisen johdantonsa ovat saaneet kirjoittaa myös saksalaiset toimittajakumppanit, Giesseinin tutkijakoulun (*International Graduate Centre for the Study of Culture*) johtaja Ansgar Nünning ja hänen tutkijakollegansa Birgit Neumann. Nünning on tuntevasti innokas ”interdisiplinäärimies”, yksi kognitiivisen narratologian uranuurtajista ja ”kulttuurisen narratologian” puolestapuhuja. Petterssonilta puolestaan on totuttu kuulemaan myös kritiikkiä kognitioinnostuksen synnyttämää näennäistä tieteidenvälisyyttä kohtaan.

Heti on sanottava, että kokoelman vakavin puute on kirjoittajaesittelyjen puuttuminen! Teos jakaantuu teoreettiseen alkuosaan (Neumann & Nünning, Pettersson, Hallet, Neumann) ja teosanalyysiin, joita on kaikkiaan 12. Alkuosassa esiintyvät, fiktiivisiä omaelämäkertoja käsittelevät Birgit Neumann ja Wolfgang Hallet ovat oletettavasti jo väitelleitä tutkijoita, ja analyysien kirjoittajat suomalaisia ja giesseniläisiä jatko-opiskelijoita. Esittelyitäkin voi päätellä,

että kokoelman kirjoittajat ovat järjestään kirjallisuustieteilijöitä: ainoastaan populaaritieteellisen kirjoittamisen retoriikkaa tutkiva Juuso Aarnio käsittelee ei-fiktiota. ”Kovia tieteitä” käsitteilyynsä ujuttaa onnistuneesti myös Stephan Freissmann, jonka artikkelissa pohditaan tekoölyisen tietokoneen kykyä kehittää identiteetti ilman kokemusta vuorovaikutteisesta suhteesta muuhun maailmaan – eli ilman ”elämäntarinaa”. Esimerkkinä Freissmannilla on kuitenkin todellisten AI-kokeilujen sijasta scifiromaani *Galatea 2.2*:n Helen-tietokone, jonka inhimillisen ulottuvuus ilmenee kykynä tulkita Shakespearea – ja masentua tulkinnastaan.

Teos myötäilee onnistuneesti kertomusten tutkimuksessa vallitsevaa ajan henkeä – tai vääjäämätöntä kehitystä: nyt halutaan hakea kertomusmuodon rajoja ja samalla tiedostaa niiden kulttuurinen määräytyneisyys. Analyysiartikkelit onnistuvat erinomaisesti sekä kontekstuaalisoinnissa että elämään ja kertomukseen liitettyjen koherenttiuden ihanteiden kyseenalaistamisessa. Kokoelma viestii kuitenkin kaksijakoisesti kirjallisuuden tutkimuksen asemasta identiteetin kertomuksellisuuden tutkimuksessa: toimittajien johdantoartikkeleissa tuskin mainitaan kirjallisuusteorioita, ja näissä teoreettisissa katsauksissa kirjallisuuden tutkijat vaikuttavat jotenkin onnettomilta siipeilijöiltä filosofien, psykologien ja neurologien rinnalla. Ja silti nämä asian tuntevat katsaukset ovat kirjallisuuden tutkijoiden kirjoittamia. Teoksen nimi-

kään ei anna millään tavalla ymmärtää, että nyt puhuvat kirjallisuuden asiantuntijat. Pettersson peräänkuuluttaa omassa artikkelissaan humanisteilta parempaa tuntemusta siitä, mitä luonnontieteet ovat saaneet selville kertomusmuodon tärkeystä ihmiseläimelle; ei olisi kuitenkaan pahitteeksi korostaa sitä, mitä aivan erityistä kertovien *tekstien* tutkimus tuo tieteidenväliseen keskusteluun.

Teoksen analyttistä kärkeä edustavat artikkelit, jotka yhdistävät tieteidenvälistä narratiivisuuskeskustelua kirjallisten konventioiden ja fiktiivisen kerronnan erityiskysymyksiin: Hanna Meretojan artikkelissa Michel Tournierin ja *nouveau roman* -kirjailijoiden näkemykset kertomusmuodosta limittyvät osaksi tämän päivän teoreettisia kiistoja; Merja Polvinen tarkastelee tekstuaalisen kirjailijaidentiteetin muotoutumista John Barthilla, jonka *œuvre* toistaa itseään kehittyen spiraalimaiseksi (epä)kertomukseksi itsestään (!); Sanna Nyqvistin käsittelyssä kertomus ja identiteetti löytävät omanlaisensa kohtaamispaikasta, jonka muoto itsessäänkin problematisoi ajatuksen kiinteästä ja jatkuvasta identiteetistä. Nimenomaan intertekstuaalisuuden käsittelyn kautta päästään lähimmäksi tekstuaalisten identiteettien muodostumista ja purkamista. Mainitut artikkelit tavoittavat jotakin olennaista myöhäismodernin tekstuaalisen identiteetin ongelmasta analysoidessaan kirjallisuuden ”mattimyöhäisyyttä”, tekstien syntymistä maailmaan, jossa niiden omat rakennusaineet ovat jo moneen kertaan kierrätettyjä.

Intertekstuaalisuuden tavoin yhteisenä nimittäjänä joidenkin tekstien välillä (Neumann, Hallet, Hanna Bingel, Nagihan Haliloglu) on kiinnostus kerrontaan, jota Neumannin johdolla nimitetään ”itsensä kertomiseksi / kirjoittamiseksi” (*self-narration, self-writing*) tai ”identiteettifiktioiksi” (”fictions of identity”). Näissä käsitteissä painottuvat fiktion konventiot, jotka jäljittelevät omaelämäkerrallisuutta. Muistaminen, tulkinta ja kirjoittaminen korostuvat. Monet kirjoittajat kuitenkin sivuavat kerrontaa, joka ei tosielämän kerronnallisen psykologian lähtökohdista katsottuna edes ”tapahdu” (esim. Neumann, Haliloglu, Meike Hölscherin analyysi *Mrs. Dalloway* Septimuksesta): kerrontaa, jonka mahdollistaa vain kirjallinen muoto. Kirjallisuuden kieli on merkkijärjestelmä, joka voi olla lopulta vain kirjoittajan ja lukijan tavoitettavissa – ja siten saavuttamattomissa kokevan tai jopa kertovan henkilöhaamon identiteettiprojektin kannalta. Ehkä refleksiivinen ote olisi voitu laajentaa kertomuspsykologiasta myös tulkinnan ja tekstuaalisten kysymysten alueelle: mitä eroa on kokeemisella, kertomisella ja *lukemisella*?

Kertovassa fiktiossa on toimijoita ja siten myös identiteettejä monella eri *ra-kenteellisella* tasolla, ja tältä kannalta voisi jatkaa antologiassa käytyä keskustelua siitä, mille tasolle – ruumiilliselle vai semioottiselle – ihmisen kerronnallinen perustoiminta sijoittuu.

Nagihan Haliloglun, Nadia Majidin ja Debjani Battacharyyan artikkelit edustavat kokoelmassa postkoloniaalista

näkökulmaa ja siten ehkä kaikkein kanonisoituinta kontekstuaalisuutta. Niin Majidin maori-identiteetin narratiivista rakentumista Witi Ihimaeran romaanissa käsittelevä artikkeli kuin myös Battacharyyan artikkeli raikatun bengalilaistytön vaiennetusta kerronnasta ja nationalistisen diskurssin haastamisesta Jyotirmoyee Debin romaanissa ovat lopulta analyyseja kokonaisia (mutta jakaantuneita) kansakuntia ohjaavista kertomuksista. Tutkimuksen eetos on siis samantyyppinen kuin yksilöllisempään ”itsensä kirjoittamiseen” keskittyvissä teksteissä: kaunokirjallisista esimerkeistä edetään spiraalimaisesti ei-kirjalliseen kontekstiin ja todellisten identiteettien rakentumisen mahdollisuuksiin.

Kokoelmana *Narrative and Identity* on yhtä aikaa monipuolinen ja yhtenäinen. Kukin artikkeli osoittaa omalla tavallaan, miten tarinallinen näkökulma identiteettiin korostaa minäkuvamme prosessiluonteisuutta: sen muodostumista jatkuvassa yhteydessä menneeseen, tulevaan ja muihin subjekteihin. Selvempiä sanoja tarvitaan kuitenkin sen perustelemiseen, miksi tutkimuksen lähtökohdaksi valikoituu juuri kertova fiktio.

Maria Mäkelä

Outoja mielikertomuksia

Lisa Zunshine: *Strange Concepts and the Stories They Make Possible: Cognition, Culture, Narrative*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2008. 214 s.

Keskipolven johtaviin kognitiivisiin kerrontateoreetikoihin kuuluva, venäläissyntyinen mutta Yhdysvaltoihin emigroitunut Lisa Zunshine on muutamassa vuodessa kirjoittanut tai toimittanut lukuisia teoksia, joiden skaala ulottuu 1700-luvun englantilaisesta romaanista Nabokoviin ja mielen teoriaan. Zunshinen uusin kirja jatkaa tekijän *Why We Read Fiction* -teoksessa (2006) aloittamaa kognitiivisen psykologian soveltamista kirjallisuuteen mutta laajentaa otetta myös kuvataiteisiin. Siinä missä aikaisempi teos esitteli ja koeponnisti mielen teoriaa romaanien (ja erityisesti niiden esittämien tajunnanliikkeiden) tulkintaan, uusi kirja erittelee ”outoja” kirjallisia ja kulttuurisia ilmiöitä kognitiivis-evolutiivisen tutkimuksen avulla.

Kirjansa ensimmäisessä jaksossa Zunshine luotaa essentialismin kognitiivisia perusteita. Kirjallisuudessa kaksoisolennot ja identtiset kaksoiset dramatisoivat sitä outoutta, jonka täsmälleen samannäköiset henkilöt saavat aikaan. Vaikka aistimme väittävät muuta, haluamme kuin luontaisesti uskoa, että identtisillä ihmisillä on oma, havainnot ylittävä olemuksensa, sisäinen identiteettinsä. Zunshine erittelee *Amphitryon*-tarinan lukuisia draamamuunnelmia, joissa kaksoisolen-

not saavat aikaan paitsi koomisia efektejä myös, ainakin tutkijalle, pohdintoja essentialismin kognitiivisista selitysmahdollisuuksista. Ihmisajalla on sisäsyntyinen taipumus kiinnittää eläviin olentoihin kouriintuntumattomia mutta pysyviä olemuksia, kun taas artefaktit määrittyvät tehtäviensä kautta. Tällainen psykologinen essentialisointi on saattanut olla lajin evoluution kannalta perusteltua. On viisasta väistää isoja terävähampaisia eläimiä, kuten tiikereitä, yleensä eikä ajatella, että jotkut yksilöt voisivatkin olla lempeitä. Tällainen ajattelu pelastaa todennäköisesti essentialistin hengen, mutta muihin ihmisiin sovellettuna sama periaate voi olla haitallinen. Koulutustaustasta, sukupuolesta tai kansallisuudesta tehdyt essentialistiset yleistykset säästävät toki problematisoinnilta mutta johtavat epäoikeudenmukaisiin stereotyyppeihin. Mitä tällä kaikella on tekemistä kirjallisuuden tai sen tutkimisen kanssa? Zunshinen mukaan paljonkin.

Ihmismieli ja -kieli ovat taipuvaisia ylittämään elävien olentojen ja esineiden välisen rajan. Tällöin artefaktit saavat olemuksen ja olentoja tarkastellaan tehtäviensä kannalta. Sekamuotoisten eläinten ja -olentojen ohella tästä rajanylityksestä syntyy käsitteellisiä hybridejä, esimerkiksi elollistettuja esineitä, kuten Tylypahkan ovet, jotka vaativat kohteliaisuuksia ja kuttittelua avautuakseen. Erityisen kiehtovia ovat ontologiset hybridit, jotka muistuttavat erehdyttävästi ihmistä vaikka ovatkin artefakteja, kuten robotit, androidit ja kyborgit. Kiehtovuuteen liittyy usein pelko siitä, että luotu hahmo kääntyy

tekijäänsä vastaan. Tieteiskirjailija Isaac Asimov on kutsunut tätä pelkoa Frankensteinkompleksiksi, ja sen kirjallisia ilmentymiä ovat Mary Shelley'n nimihahmon lisäksi robotit Čapekin jälkeisessä sci-fissä, mutta myös sellaiset uskonnollis-myyttiset henkilöt kuin Vanhan Testamentin Aadam ja juutalaisen perinteen Golem.

Modernin maailman kiinnostus keinotekoisia ihmishahmoja kohtaan on selitetty milloin itseymmärryksen tarpeella, milloin uusintamisteknologioiden kehityksellä. Zunshine löytää uskottavamman syyn ihmismielen kognitiivisesta kategoriointikyvystä, jolle ontologiset hybridit antavat miellyttäviä ärsykeitä. Samasta mielen ominaisuudesta kumpuaa tyypillisiä hybridikertomusten juonina, kuten kapinallisen robotin tuttu tarina. Zunshine jopa esittää hypoteesin, jonka mukaan hybridipäähenkilöä kuvaava funktionalistinen retoriikka suorastaan ennustaa kapinointia. Toisaalta Zunshine historiallistaa ihmisaivojen sisäsyntyisiä kykyjä korostamalla kulttuurisen tilanteen merkitystä niiden mahdollistamille tarinoille. Samalla tutkija tähdentää, että ”kontraontologiset” entiteetit ovat omiaan tuottamaan sekä uusia tarinoita että uusia tulkintoja. Zunshine tarjoaa hypoteesiensa tueksi esimerkkiluentoja joukosta satuja ja tieteiskertomuksia. Tulkinnat eivät ehkä lyö ällikällä päähän, mutta joka tapauksessa havainnollistavat lukutavan mahdollisuuksia erityisesti vastaanottajan affekteihin vaikuttamisen kannalta.

Kirjansa viimeisessä jaksossa Zunshine tarkastelee kirjallista nonsensea ja surrealistista kuvataidetta. Tutkijan taitava luenta Lewis Carrollin klassisesta nonsense-runosta ”The Hunting of the Snark” (1876) osoittaa mielettömyyden kognitiiviselta kannalta järkeenkäyväksi ja loogiseksi. Muiden esimerkkien perusteella Zunshine jopa ehdottaa, että oudot käsitteet saattavat olla tarpeellisia mentaalihygieniamme kannalta, koska ne pitävät mielen notkeana. Tutkija päätyy samaan myös surrealistien omituisten, aikaisten silmissä sairailtakin näyttäneiden hybridien tulkinnoissaan.

Kokonaisuudessaan Zunshinen jutusteleva, tulkinnoissaan usein kapea ja kertomusteoreettisesti niukahko kirja ei ole niin mieltä kiihdyttävä kuin *Why We Read Fiction*. Jään odottamaan tekijän toimitaman kognitiivista kulttuurintutkimusta käsittelevän antologian ilmestymistä.

Mikko Keskinen

Väitöskirjat

Derrida ja tulkinta

Tomi Kaarto: *Jacques Derrida and the Question of Interpretation. The Phenomenological Reduction, the Intention of the Author, and Kafka's Law*. Peter Lang 2008. 651 s.

Postuumisti julkaistu Tomi Kaarron väitöskirja *Jacques Derrida and the Question of Interpretation* on perusteellisimmin dekonstruktioista tehty tutkimus maassamme. Arvioin teoksen Derrida-tutkimuksena monipuolisemmaksi kuin aikaisemmat aiheesta maassamme kirjallisuudentutkimuksen (Outi Pasanen) tai filosofian (Marika Enwald) alalta kirjoitetut väitöskirjatutkimukset, omani mukaan lukien. On vaikeaa jälkepäin kirjoittaa näin laajasti keskustelua avaavasta työstä. Käsikirjoituksen laajuuden vuoksi neuvoin tekijää esitarkastusvaiheessa säästämään jotkut osat, kuten lahjan (donation) ja taideteoksen alkuperän tematiikan, myöhempiä kehittelyitä ja keskusteluja varten: kaikkea ei voi eikä tarvitse sanoa kerralla. Nyt jään hieman epäileväiseksi neuvoni suhteen.

Lähtökohdiltaan Kaarron kirja jatkaa aikaisempaa kotimaista Derrida-tutkimusta, eli se hahmottaa Derridan suhdetta Husserlin ja Heideggerin filosofiaan sekä heidän taustallaan oleviin filosofisiin kysymyksenasetteluihin. Kansainvälisessä Derrida-tutkimuksessa Derridaa ei pide-

tä enää ”kielellisen käänteän” filosofina; esimerkiksi merkkitheorian kritiikissä on kyse kielellisen ja ei-kielellisen rajoista, kuten Kaarto ilmaisee. Kaarto ei näe myöskään erityistä eettistä käännettä Derridan tuotannossa vaan sanoo etii-kan olleen taustalla alusta lähtien, joskin eksplisiittisenä vasta 1980-luvun lopulta. Kaarto selvittää Derridan fenomenologisen asenteen taustat kaivamalla esiin Derridan 60-luvulla tekemät kirja-arvostelut fenomenologiasta. Tämä on tietämäni mukaan ensimmäinen tutkimus, jossa ne nostetaan esiin ja jossa osoitetaan, että monet Derridan kyseenalaistamat seikat kuten fenomenologialle keskeinen ”elämä” eivät ole pelkästään Derridan keksimiä. Esimerkiksi Leonard Lawlorin teos *Derrida and Husserl* (Indiana UP, 2002) ei yllä yhtä syvälle vaikka se alkaa samoin korostamalla ”pikku fenomenologi” Eugen Finkin vaikutusta. Derridan teksteistä Kaarrolla tärkein lienee Husserl-kirja *La voix et le phénomène* (1967), vaikkei teosta *Johdanto Husserlin ”Geometrian alkuperään”* (suom. 2008) tietenkään unohdeta. Kaarto jatkaa tavallaan myös fenomenologi Juha Himangan väitöskirjan *Phenomenology and Reduction* (HY, 2000) avaamaa keskustelua fenomenologisen reduktion tärkeystään.

Kaarron kirjoituksen kohteena on kuvitteellinen kirjallisuudentutkijoiden reseptio. Derrida ei ole pelkästään tekstilähtöinen tutkija, kuten on usein ymmärretty väärin, vaan hän tuo mukaan historiallisen tilanteen, ”faktisen tilanteen”. Kaarron mukaan Derrida painottaa teks-

tien sijoittamista historialliseen kontekstiin, koska tulkitsija on tämän mukaan aina partikulaarisessa kontekstissa. Teoksen otsikon ”tulkinta” tai ”tulkitseminen” (*interpretation*) tarkoittaa lukemista (*reading*), jonka Kaarto ymmärtää fenomenologiseksi reduktioksi. Tulkinta tarkoittaa laajassa mielessä objektien konstituution tutkimusta, eikä valmiiksi annettujen objektien tutkimusta. Taustalla ei ole hermeneutiikka vaan fenomenologinen tulkinta (*phänomenologische Auslegung*) ja Heideggerin käsitys siitä, että fenomenologisen deskription mieli on tulkintaa (*Auslegung*). Kaarrolla on oma kuvionsa subjektin konstituutiosta ja reduktiosta, jota hän kärsivällisesti kehittää todellisenä teesinään.

Kaarron työssä dekonstruktiivista tulkintaa ja lukemista selvitetään satoja sivuja suhteessa Husserlin ja Heideggerin ajatteluun. Näitä aiheita lienee kuitenkin tarkasteltu jo vuosikymmeniä, enkä ymmärrä miksi kirjallisuudentutkimuksessa yhä vaaditaan näin tekemään; Derrida ei ole yksittäistapaus, ajattelun esimerkiksi Blanchot-tutkimusta.

Kaarto käy ansiokkaasti läpi muun muassa ”fenomenologian idean” suhteessa kantilaiseen idealismiin; hän on saanut tutkittua myös Husserlin esikuvaa Humea suhteessa Derridaan, jonka viittaukset Humeen perustuvat Deleuzen ammoiseen empirismikirjaan. Silti, en ole nähnyt didaktisesti – tämä on Kaarron esitysmuoto – parempaa johdatusta eidoksen, idean ja ideaation väliseen eroon Husserlilla. Pohjana Kaarron esityksessä

käytetään paria tunnettua luentosarjaa, Husserlin *Fenomenologian ideaa* (suom. 1998), jossa reduktio hahmotellaan ja Heideggerin *Prolegomenana* tunnettua vuoden 1926 kurssia, ”Johdatusta ajan historian käsitteeseen”.

Kaarto arvioi jälleen kerran *common-placet* Derridan filosofian amerikkalaisissa väärinymmärryksissä, suhteen Austiniin, Searleen ja puheaktiteoriaan. Austinilta luetaan puheaktiteorian positiivinen puoli, jossa totuudella ja kommunikaatiolla nähdään adekvaation ja aletheian ylittävä rooli todellisuuden luomisessa esimerkiksi lupauksina. Etenkin Austinin ja Husserlin välille rakennettu yhteys palvelee myös sitä, että kysymykselle tekijän intentiosta ei jää enää mitään pohjaa. Syynä ovat jälleen kerran ratkeamattomuus ja tekstin monikerroksisuus, jota kukaan auktori tai tekijä ei voi lopullisesti kontrolloida. Kaarron mukaan konteksti jää loppumattomaksi, koska voimme asettaa tekstin aina uuteen kontekstiin (iteraatio).

Ongelmallista teoksen rakenteelle lienee se, että vasta noin puolentuhannen teoriaa tarkastelevan sivun jälkeen työssä päästään kaunokirjalliseen aiheeseen, jolle uhrataan sata sivua. Toki tätä valmistellaan hieman. Teoksen aiheena on Kafkan ja Derridan kirjallisuuskäsitys, vaikka Kaarto argumentoi myös Kafka-tutkimuksen derridalaisen lukutavan oikeutuksesta. Kaarron työn vaikeuksia ymmärtää, sillä Derridan kirjallisuuskäsityksestä seuraa se, että kirjallisuuden tutkimus oppialana (instituutiona) ei

voi asettaa itselleen mitään ontologisia tai olemuksellisia ennakko-oletuksia tai rajoituksia. Kaarto esittää lopulta eräänlaista kolminkertaista reduktiota ratkaisuna reduktion ja kirjallisuuden suhteeseen. Ensinnäkin kirjallisen tekstin teema tai lukijan ennakko-oletukset voidaan sulkeistaa, ja näin voidaan löytää vaihtohtoinen teema. Toiseksi kirjallinen tekstin teema voi toimia sulkeistamalla ja siten paljastaa jotain piilotettua suhteessa totuuteen. Kolmanneksi sulkeistaminen voi toimia kirjallisessa tekstissä itsessään, jolloin sen teemat jäävät viivytetyiksi, lykättyiksi. Tämän kolmannen reduktion Kaarto näkee myös kirjallisuuden ja filosofian välisenä erona, sillä kirjallisuus on rakenteellisesti ratkeamatonta.

Kirjan laajin luku tarkastelee historiaa ja reduktiota, ja siinä Kaarto muotoilee omat käsityksensä edeten geneettisestä fenomenologiasta aina Husserlin ja Heideggerin määrittelemättömään dialogiin. Kiinnostavaa on, että Kaarto, päinvastoin kuin kotimainen Husserl-tutkimus, lukee Husserlia myös ”antihumanistiseen” suuntaan. Pätevimmillään Kaarto on artikuloidessaan passiivista synteesiä, sillä se vaatii syvällistä perehtymistä fenomenologiaan. Synteessissä tapahtuu kirjoittaminen Derridan mielessä, vaikka lähtökohtana on Husserlin *Geometrian alkuperä* ja *Kriisi*-teos. Erityisesti Kaarto lukee vuonna 2000 julkaistua artikkelia ”La phénoménologie et la clôtüre de la métaphysique” (1968).

Ainoa suuri erimielisyyteni liittyy siihen, että Kaarto näkee lain käsitteessä

oleellisen suhteen Wittgensteinin myö-
häisfilosofiaan ja hän vääntää ”Kafkan
lain” wittgensteinilaiseksi säännön seu-
raamiseksi (*rule following*). Kaarto esitti
samaa jo kirjoituksessaan ”Kafka palaa
Alhoille. Franz Kafkan novellin *Rangaistus-*
tussiirtolassa vastaus Arja Alhon *Kafka*
kävi meillä -kirjan lain ja oikeudenmu-
kaisuuden ongelmaan” (*Kulttuurintutki-*
mus 15:2, 1998). Kaarto toki huomioi
kehittelyissään Derridan ja Kafkan suh-
teessa Kantiin, mutta hän etsii omaeh-
toista kirjallisuuden lakia ja jättää siksi
sivuun oikeusfilosofian, jonka piirissä
näistä teksteistä keskusteltiin maassam-
me. Kaarron mielenkiinnon kohteena
on nimenomaan ”Rangaistussiirtolassa”,
eikä kirjallisuuden portinvartijaan viit-
taava paraabeli ”Lain edessä”.

Kafkan ja Derridan kirjallisuuskäsitys
näyttäytyy ”ultrakriittisenä”, kirjallisuus
voidaan aina iteroida, eikä sitä voi palaut-
taa filosofiaan tai juridiikkaan. Kaarto
näkee kirjallisuuden *epokhèn* (lykkäyk-
sen) kohteena, jota on derridalaisesti sa-
nottuna kovin vähän. Vedoten Derridan
Mallarmé/miimos-tulkintaan hän esittää
temaattisen ja formalistisen kritiikin riit-
tämättömiksi. Teoksen loppua kohden
Kaarron tapa tulkita proosaa – kirjalli-
suus on hänelle nimenomaan kertovaa
– selvenee esimerkkeinä käytettyjen John
Barthin *Matkan pään*, Zadie Smithin
Valkoisten hampaiden ja Hemingwayn
”Tappajat”-novellin kohdalla. Näitä esi-
merkkejä olisi saanut olla aikaisemmin
ja enemmän, jotta ne suhteutuisivat
työn teoreettisuuteen. Kaarron mukaan

dekonstruktio paljastaa hegemonisen
tulkinnan lausumattomat ennako-ole-
tuksiset, jotka ovat aina partikulaarisia, ja
dekonstruktion tulkinnat pyrkivät lisää-
mään uuden piirteen, kuten esimerkiksi
tematisoimatta jääneen naisen aseman
Matkan päässä.

Lahjaa lyhyesti tarkastelevassa epi-
logissa (”Kirjallisuuden ja filosofian vä-
lissä”) Kaarto pääsee lähelle islantilaisen
filosofin Björn Thorsteinssonin väitöskir-
jatutkimuksessa *Le probleme de la Justice*
chez Jacques Derrida (L’Harmattan, 2007)
muotoilemaa ajatusta siitä, että Derridan
filosofiassa perustavana oleva eroavuus,
differenssi, juontaa Heideggerin kirjoituk-
sesta ”Anaksimandroksen fragmentti”, ja
se artikuloidaan uudelleen myöhemmin
oikeudenmukaisuuden käsitteessä (”De-
konstruktio on oikeudenmukaisuus”, ks.
”Lain voima”, *Nuori Voima* 1/00). Oikeu-
denmukaisuus ja lahja viittaavat mahdot-
tomuuteen. Kaarron mukaan kirjallisuus-
dessa ja Kafkan tekstissä kyse on lahjasta,
joka viittaa ”kirjallisuuden salaisuuteen”.

Derek Attridge toteaa kirjoituksessa
”Derrida’s Singularity: Literature and
Ethics” (kokoelmassa *Derrida’s Legacies.*
Literature and Philosophy, Routledge
2008), että Kafkan ”kirjallisuuden lain”
lukeminen kuuluu Derridan perintöön.
Kaarron työ kuuluu kieltämättä kunniak-
kaasti tähän perintöön, joka myös meille
annetaan.

Jari Kauppinen

Digitaalisesta fiktiosta semiotiikan ja reseptioestetiikan kannalta

Mikko Nortela: *Bittien poetiikka. Digitaalisen fiktion toiminta ja tulkinta ergodisen semiotiikan näkökulmasta*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 52. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta, 2008. 243 s.

Digitaalinen tiedonvälitys ja muokkaaminen ovat ilmiöitä, joiden merkitystä ei nyky-yhteiskunnassa juuri voi liioitella. Varsin nopeasti, viimeisten 10–15 vuoden aikana, valtava määrä tietoa on saatettu digitaaliseen muotoon, keski-aikaisesta kirjallisuudesta aina perhevalokuviin, sormenjälkiin ja pian kenties äänestyslippuihinkin asti. Samalla on kehitetty yhä sofistikoituneempia laitteita tämän tietomäärän käsittelemiseksi. Kehityksen myötä myös kirjallisuuden muodot ja käytännöt muuttuvat. Mikko Nortelan väitöskirja *Bittien poetiikka. Digitaalisen fiktion toiminta ja tulkinta ergodisen semiotiikan näkökulmasta* sijoittuu tähän laajaan yhteiskunnallisen muutoksen kontekstiin, joka on jo ehtinyt tuottaa oman linjansa kirjallisuudentutkimuksen perinteeseen.

Työn keskeinen aihe, digitaalinen fiktio, määritellään alussa selkeästi: ”Jos fiktiivisyys merkitsee teosten erityistä viittaussuhdetta kuvitteelliseen todellisuuteen, merkitsee digitaalisuus käytännössä tietokonevälitteisyyttä: tässä tutkimuksessa käsitellään digitaalisen välineen

kautta vastaanotettavia, kuvitteelliseen todellisuuteen viittaavia teoksia” (s. 13). Tavoitteena on selvittää, miten digitaaliset fiktiot toimivat suhteessa lukemiseen ja tulkintaan ja etenkin se, miten kyseiset teokset muuttuvat lukemistapahtumassa (kuten Nortela tuo esiin, tähän tutkimuskohteiden joukkoon voidaan eri tavoin rinnastaa myös tietokoneiden aikaa edeltäviä kokeellisia teoksia kuten Raymond Queneau’n *Cent mille milliards de poèmes* ja Julio Cortázarin *Ruutuhyppelyä*). Nortela siis tutkii ja kuvaa digitaaliselle fiktiolle ominaisena pidettyä lukijan, teoksen ja tekijän vuorovaikutusta ja tarkastelee sen tulkinnaalle asettamia erityiskysymyksiä. Tutkimus on luonteeltaan selkeän teoreettinen: väitteitä ja mallinnuksia havainnollistetaan tarkastelemalla erilaisia tietokoneen käyttöliittymän avulla luettavia tekstejä, jotka rakentuvat usein epälinearisesti, yhdistelevät sanaa kuvaan ja ääniin, omaavat pelillisiä piirteitä ja ennen kaikkea muuttuvat lukemisen edessä, lukijan valintojen ja päätösten vaikutuksesta; tavoitteena ei ole yksittäisten teosten tulkinta tai kirjallisuushistoriallinen tarkastelu.

Digitaalinen fiktio on tutkimuksen kohteena haastava ilmiö, sillä se asettaa kyseenalaiseksi teoksen vakiintuneen materiaalsen olomuodon ja sen tuemat lukemisen ja tulkinnan käytännöt ja niihin liittyvät käsitteet, aina tekstistä ja teoksesta alkaen. Vaikka muuttuminen olisikin kaikille teoksille jossain määrin yhteinen piirre (lukemisen kontekstien ja konventioiden muutoksen vuoksi), digi-

taalisessa fiktiossa se korostuu erityisesti sen välitykseen käytetyn tekniikan ansiosta. Tutkimuksen aineisto myös osoittaa, että muuttuvuutta käytetään digitaalisessa fiktiossa esteettisten päämäärien saavuttamiseksi tavoilla, jotka eivät niin sanotussa tavallisessa kirjallisuudessa ole mahdollisia muuten kuin ajatusleikin tasolla. Koska digitaaliselle fiktiolle ominaista muuttumista tarkastellaan merkityksen ja tulkinnan ongelmana, väittelijä tarkastelee aihetta digitaalisen fiktion ja kybertekstien tutkimuksen ohella kirjallisuuden semioottisen ja reseptioesteettisen tutkimuksen sekä narratologian ja tulkinnan hermeneuttisen tarkastelun kannalta.

Digitaalisessa fiktiossa on kyseessä merkkiprosessi, semiosis, jolla on erityisiä teknologiaan perustuvia ominaisuuksia niin rakenteen kuin toiminnan tasolla. Nortela asettaa tavoitteekseen ”digitaaliseen mediumiin soveltuvan semioottisen mallin luomisen ja sen soveltamisen kirjallisiin teoksiin” (14). Mallinrakennuksen keskeisenä elementtinä toimii Charles Peircen filosofiaan perustuva pragmaattinen semiotiikan teoria, jonka merkitys kirjallisuuden ja taiteen semioottisessa tutkimuksessa on kasvanut jatkuvasti 90-luvulta lähtien (edustajina mm. Raphaël Baroni, Jørgen Dines Johansen, Christina Ljungberg, Barend van Heusden, Jean Fissette). Nortela osoittaa vakuuttavasti, että digitaalisen fiktion semiosis sijoittuu lukijan (siis ihmisen) ja koneen väliseen interaktioon, kun taas koneen toiminnassa on kyseessä vain datan manipulointi

ja siten kvasisemioottinen prosessi. Interaktion analyysissä keskeiseen asemaan nousee digitaalisen teoksen toimintaa ja siten myös ergodista luentaa säätelevä regulatiivinen taso, jolla Nortela tarkoittaa teoksen toimintaa ja ilmenemistä – lukijan interaktion muodot mukaan lukien – määrittävää säännöstöä ja ohjelmaa.

Roman Ingardenin fenomenologiseen kirjallisuudenteoriaan ja Wolfgang Iserin työhön perustuva reseptioesteettinen tutkimus edustaa Nortelan työssä kirjallisuudentutkimukseen vakiintunutta teoriaa ja metodologiaa. Teos osoittaa kuitenkin, että teknologian jäsentäessä uudella tavalla kulttuurin rakenteita ja käytäntöjä ja mahdollistaessa uudenlaisen kirjallisuuden tuottamisen, vakiintuneetkin tutkimuksen paradigmat ovat uudella tavalla mielenkiintoisia. Koska digitaalisen fiktion erityisominaisuudet vaikuttavat juuri teoksen kokemiseen eheänä, yhtenäisenä ja jatkuvana, reseptioesteettisen tarkastelun käyttö semioottisen ohella on perusteltua, ja Nortela käyttää sitä mielenkiintoisella tavalla lukemisen ja tulkinnan prosessien erittelyyn. Teos keskustelee myös narratologisen tutkimuksen kanssa, sillä digitaalisia fiktioita tarkastellaan myös kerrontana ja erityisenä kommunikaatorakenteena. Tulkinnan pohtiminen johtaa edelleen hermeneutiikkaan, jonka rooli jää kuitenkin vähäiseksi.

Bittien poetiikka toimii siis monen tutkimussuuntauksen risteyskohdassa. Se pyrkii itsenäisen teoria- ja analyysimallin muodostamisen ohella edistämään teoreettista keskustelua digitaalisesta fik-

tiosta yleensä sekä korjaamaan aiemman tutkimuksen ongelmalliseksi koettuja näkemyksiä. Tutkimusotetta voidaan luonnehtia teoreettisesti rakentavaksi ja kriittiseksi. Ansioksi voidaan lukea myös kriittinen suhtautuminen kybertekstien ja digitaalisen kirjallisuuden tutkimuksessa paikoin varsin vahvaa *tabula rasa*-diskurssia kohtaan, jonka mukaan teknologinen kehitys tekee kaikki aiemmat tutkimussuuntaukset hyödyttömiksi. Väittelijä hakee pikemminkin yhtymäkohtia niin sanottuun perinteiseen kirjallisuuteen ja sen tutkimukseen ja osoittaa nimenomaan sitä kautta tarkasti digitaalisen fiktion erityislaadun. Tässä mielessä teos on osoitus hyper-, kyber- ja digitaalisten tekstien tutkimuksen tieteellisestä kypsymisestä.

Digitaalisesta fiktiosta käydyssä julkisessa keskustelussa huomio on usein kohdistunut peleihin ja niiden mahdollisiin psykologisiin ja sosiologisiin vaikutuksiin. Huolta on kannettu väkivaltapelien mahdollisesta raaistavasta vaikutuksesta; toisaalta esiin on tuotu myös nettikeskustelupalstojen ja -pelien mahdollistamat uudenlaiset sosiaalisuuden muodot ja identiteetin rakentamisen tavat. Väitöskirja ottaa useassa kohdin kantaa myös näihin kysymyksiin, mutta se ei kuitenkaan pyri hakemaan itselleen psykologista tai yhteiskuntatieteellistä oikeutusta.

Työn keskeisiksi lopputulemiksi nousevat väittelijän ergodiseksi triadiksi kutsuma digitaalisen fiktion semiosiksen mallinnus, digitaalisen fiktion kommunikaation rakenteen mallinnus sekä

näkemyks regitatiivisen tason keskeisestä asemasta digitaalisen fiktion toiminnassa, lukemiskokemuksessa ja tulkinnassa. Näistä etenkin regitatiivisen tason analyysi tarkoittaa merkittäväällä tavalla käsitystä digitaalisen fiktion toiminnasta tuomalla esiin niitä tekijöitä, jotka määrittävät teoksen ja lukijan yhteistoimintaa sekä teosten ideologista rakentumista. Se avaa näin myös mahdollisuuksia digitaalisten fiktioiden kriittiseen tulkintaan. Vaikka asioiden käsittelyä olisi paikoin voinut jännevöittää ja argumentteja perustella syvällisemmällä teosanalyysillä, kokonaisuus tarjoaa omaperäisen ja kiinnostavan panoksen digitaalisen fiktion tutkimukseen, kirjallisuuden semiotikkaan sekä kirjallisuudentutkimukseen yleensä.

Harri Veivo